

Herren leder historien och sitt folk

Bibelhelgen Med evigheten i sikte

7.2. 2021

Professor Antti Laato, Åbo Akademi

Sammanfattning av gårdagens bibelstudier

- Exodus- och ökenvandring berättelsen finns i Moseböckerna men hänvisningar till den kan finnas också i många andra gammaltestamentliga böcker
- Centralt tema i s.k. historiska credo-texter och i liturgi (5 Mos 26 + Psalmer) samt i profetböckernas eskatologiska förväntningar (en ny vändning i framtiden som motsvarar exodus-händelsen)
- Pauli sätt att använda exodus- och ökenvandring berättelsen i 1 Kor 10:1-13 (jfr. också Heb 3-4) är hermeneutisk nyckel hur vi kristna borde läsa de många gammaltestamentliga texter om Guds mäktiga gärningar som han gjorde för sitt folk i Egypten och öken

Det första budet

- Enligt Luthers lilla katekes lyder det första budet så här:
- ”Jag är Herren, din Gud. Du skall inte ha andra gudar jämte mig.”
- Luther förklarar det första budet på följande sätt:
- ”VAD ÄR DET? SVAR: Vi skall frukta och älska Gud över allting och förtrösta endast på honom.”
- Luther formulerade sin Lilla katekes under 1500-talet då det var självklart att det kristna gudstjänstlivet var en integrerad del av samhällsliv
- Luthers sätt att citera första budet från Bibeln är ofullständigt

Det första budet enligt Bibeln

- 2 Mos 20:2-3: "Jag är Herren, din Gud, som förde dig ut ur Egypten, ut ur slavlägret. Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig."
- 5 Mos 5:6-7: "Jag är Herren, din Gud, som förde dig ut ur Egypten, ut ur slavlägret. Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig."
- Det som fattas i katekesens formulering är en viktig detalj i första budet: Gud är historiens Herre som har gjort mäktiga gärningar åt sitt folk
- Gud är ingen ide eller teologisk konstruktion utan levande Herre som medverkar i historien
- Viktigt att komma ihåg: *mimmisrajim!*

Gud uppenbarar sig till Mose

- 2 Mos 3:7-8: **Jag har sett** hur mitt folk plågas i Egypten. **Jag har hört** deras klagorop över sina slavdrivare – ja, **jag vet vad de får lida**. Därför **har jag stigit ner för att befria** dem från egypterna och **föra dem från Egypten till ett land** som är rikt och vidsträckt och som flödar av mjölk och honung...
- 2 Mos 3:12: **Jag skall vara med dig**, och detta är tecknet som skall visa att det är jag som har sänt dig: **när du har fört folket ut ur Egypten** skall ni hålla gudstjänst på detta berg.
- 2 Mos 3:14: **Jag är den jag är**. Säg dem att han som heter 'Jag är' har sänt dig till dem.

Herrens namn

- Det hebreiska namnet *Jahve* kommer av allt att döma från den hebreiska satsen (2 Mos 3:14):
- *'ehjēh 'ăšer 'ehjēh*, ”jag är den som jag är”
- Namnet är relaterat till det hebreiska ”vara”- verbet *hājâ*
- 1 Gud har alltid **varit**: Han har evig existens
- 2 Gud har låtit allt **att vara**: Han är Skapare
- 3 Gud lovar **vara med** sitt folk: Han är historiens Herre

Uppenbarelse relaterad till Herrens namn

- Eftersom Bibelns ord är Guds uppenbarelse är det viktigt att relatera den till Guds namn
- Bibeln kan förstås rätt endast när man tolkar den i samband med den levande Herren som har medverkat i historien och gjort mäktiga gärningar åt sitt folk Israel, sen också genom Jesus Kristus till hela världen
- GT's historiska credo-texter kommer i uttryck också i NT: predikostil i Apg 2:14-40 (Petri pingstförkunnelse); Apg 7 (Stefanos tal); Apg 13:13-41 (Pauli tal i Antiokia); Rom 9-11
- Kristna trosbekännelser fortsätter denna tradition och uttrycker den historiska aspekten av Guds medverkan i världen

Gud kan inte transformeras till språkspel

- Den konkreta sidan av den bibliska gudstro dvs **den historiska aspekten** har alltid bevarat den kristna tron levande
- Exempel 1: Jesu jungfrufödelse är **historisk** händelse då Guds Son inkarnerades och blev sann människa; spekulationer om ”teologisk jungfru” några år sedan i Svenska Kyrkan ledde tankar i vilse
- Exempel 2: Jesu uppståndelse är en **historisk** händelse så att man kan leva med Jesus dagligen och möta Honom i nattvardsbord
- Exempel 3: Det är viktigt att man i kyrkan håller levande tron att man kommer att möta Guds Son i den **eskatologiska framtiden**. Då skall man också vara ansvarig för det hur man har levt sitt liv.

Problemet med amnesi i GT

- GT innehåller en lång historiebereskrivning där den grundläggande kritiken är att folk har aktivt glömt Herren och hans stora gärningar i historien
- 2 Kung 17:7: Ty israeliterna **hade syndat mot Herren**, sin Gud, **som fört dem ut ur Egypten**, undan faraos, den egyptiske kungens, förtryck.
- 2 Kung 17:14-15: Men **de lyssnade inte**, de var lika styvnackade som sina fäder, som inte trodde på Herren, sin Gud. De förkastade hans lagar, förbundet han hade slutit med deras fäder och de varningar han gett dem; de följde det som var tomhet och blev själva idel tomhet, de gjorde som folken omkring dem fast Herren hade befallt dem att inte göra som de.
- 2 Kung 21:7-9: Han [= Manasse] lät tillverka en asherabild, som han satte upp i templet, fastän Herren hade sagt till David och hans son Salomo: »Detta hus och Jerusalem, som jag har utvalt bland alla Israels stammar, skall jag för alltid göra till hemvist för mitt namn. Jag skall aldrig mer jaga bort israeliterna från det land jag gav deras fäder om de bara håller allt jag har befallt dem, hela den lag som min tjänare Mose gav dem.« **Men de lyssnade inte**, utan Manasse kunde förleda dem till att göra mer ont än de folk som Herren hade röjt undan för israeliterna.

Förlåtelsens möjlighet – 1 Kung 8:46-53

- Om de syndar mot dig – det finns ju ingen människa som inte syndar – och du vredgas på dem och ger dem i fiendens våld och de förs bort i fångenskap till fiendeland, långt borta eller nära, men där borta i fångenskapen ångrar sig och åter ropar till dig: Vi har syndat och gjort orätt, vi står med skuld inför dig, och om de så, fångna i fiendeland, vänder om till dig med uppriktigt hjärta och sinne och ber till dig, vända mot sitt land, det som du gav deras fäder, mot den stad som du har utvalt och det hus som jag har byggt åt ditt namn, lyssna då i himlen, där du tronar, till deras bön och åkallan och skaffa dem rätt. Förlåt ditt folk att de har syndat och visat sig upproriska mot dig. Låt dem möta förbarmande hos dem som håller dem fångna, så att de blir barmhärtigt behandlade. Ty ditt folk och din egendom är de, du har fört dem ut ur Egypten, ut ur smältugnen. Ja, vänd din blick mot din tjänare och mot ditt folk Israel när de åkallar dig, och lyssna till dem när de än ropar till dig. Det är du själv som har avskilt dem bland jordens alla folk för att tillhöra dig; detta tillkännagav du, Herre Gud, genom din tjänare Mose när du förde våra fäder ut ur Egypten.«